

WERKAFSPRAKEN ATRIUMFIBRILLEREN TUSSEN 1^E EN 2^E LIJN REGIO ZUIDWEST-FRIESLAND EN NOP

BEGRIPPEN	
AF, PAF	Atriumfibrilleren, paroxysmaal atriumfibrilleren
Eerste aanval van AF	Solitaire aanval of eerste gedocumenteerde aanval van AF
Paroxysmaal AF	Aanvallen van AF die niet langer dan 7 dagen bestaan
Persistierend AF	AF langer dan 7 dagen
Permanent/geaccepteerd AF	AF bestaat langer dan 7 dagen en de ritmestoornis wordt geaccepteerd (er wordt geen poging tot cardioversie meer ondernomen)
VKA	Vitamine K antagonist
NOAC/DOAC	Nieuwe orale anticoagulantia, ook wel directe orale anticoagulantia
Antistolling	VKA of NOAC
Ritmecontrole	Gepoogd wordt het sinusritme zoveel mogelijk te verkrijgen en behouden
Frequentiecontrole	Bij permanent atriumfibrilleren zorgen dat de hartfrequentie niet te snel of te langzaam is: >50 slagen/min <110 slagen/min

ANAMNESE	
Hartkloppingen	Hoe lang? Continu? Aanvallen? Regulair/irregulair?
Hemodynamiek	Duizeligheid, wegrakingen, tekenen van hartfalen, pijn op de borst
EHRA score (european heart rhythm association)	EHRA score 1: geen symptomen EHRA score 2: mild. Normale dagelijkse activiteit wordt niet beïnvloed door symptomen geassocieerd met AF EHRA score 3: ernstig. Normale dagelijkse activiteit wordt wel beïnvloed door symptomen geassocieerd met AF EHRA score 4: disfunctioneren. Normale dagelijkse activiteiten zijn niet mogelijk
Uitlokkende factoren	Koorts? Schildklierlijden? Stress? Tijdens, of juist na lichamelijke inspanning? Nachtelijk? Postprandiaal? Alcoholgebruik? Koffie? Drugs? Medicatie zoals B2 sympathicomimetica, levothyroxine, corticosteroiden
Complicaties	Trombo-embolische complicaties? TIA/CVA? Bloedingen?

Onderliggend lijden	CVA/TIA, kleplijden, hypertensie, angina pectoris, myocardinfarct, hartfalen, diabetes mellitus, hyperthyreoïdie, COPD, slaapapnoe, geleidingsproblemen, perifere vaatlijden
Familiair	Plotse hartdood? Mensen met pacemaker op jonge leeftijd?

ONDERZOEK

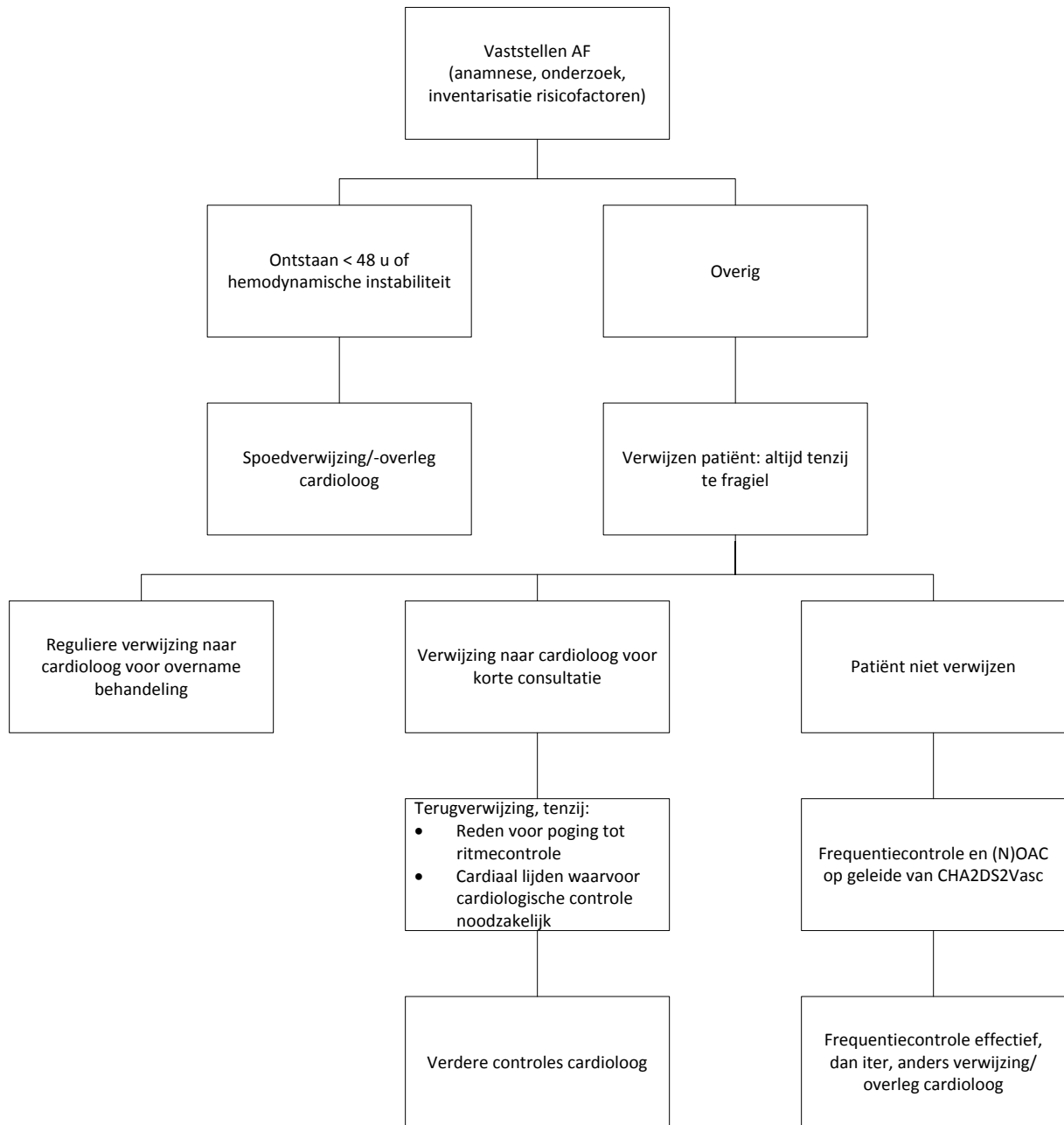
Bloeddruk	
Auscultatie hart	Ritme, frequentie, souffles
Tekenen hartfalen	Pulmonale crepitaties, verhoogde cvd, gestuwde halsvenen, leververgroting, ascites, perifere oedeem
Ritmestroom of ECG	Documenteer het ritme tenminste met een ritmestroom. Stuur mee of geef mee bij verwijzing!
Holterfoon/eventrecorder	Bij verdenking paroxysmaal AF
Laboratoriumonderzoek niet ouder dan 3 maanden	Hb, kreatinine met eGFR, kalium, TSH (fT4), glucose Op indicatie: (Ntpro)BNP, lipiden

DIAGNOSE

Atriumfibrilleren	<p>Atriumfibrilleren is een hartritme stoornis waarbij het ritme volledig onregelmatig en meestal versneld is. De diagnose wordt gesteld op basis van een kenmerkend ECG-beeld. Het kenmerkende ECG-beeld bij atriumfibrilleren laat de chaotische atriale activiteit als een golvende basislijn zien; er zijn geen P-toppen. De afstanden tussen de QRS-complexen zijn volledig irregulair</p> <p>The image shows two ECG strips. The top strip, labeled 'Sinusritme', shows a regular rhythm with distinct P waves followed by QRS complexes. The bottom strip, labeled 'Atriumfibrilleren', shows an irregular rhythm with a fibrillating baseline and no discernible P waves.</p>
Atriumfluttter	<p>Bij een atriumflutter is er vaak een zaagtand patroon te zien in de basislijn. Hierin zit een behoorlijke regelmaat, de flutterfrequentie is vaak +/- 300/min. De typische volgreactie van de hartkamer is 150/min. Een boezemflutter wordt vergelijkbaar behandeld als fibrilleren en kent een min of meer vergelijkbaar tromboserisico</p> <p>The image shows an ECG strip with a sawtooth pattern in the baseline, characteristic of atriumfluttter.</p>

BELEID IN DE 1^E LIJN

Stroomschema

Starten antistolling?

(géén plaatjesaggregatie-remming)

- Bij beoogde ritmecontrole in geval van persisterend AF: altijd (ongeacht CHADS2-VASc)
- Bij overige situaties (inclusief paroxysmaal AF) op geleide van CHADS2-VASc
- In principe altijd een NOAC, tenzij contra-indicatie of reeds VKA gebruik
- Voor beleid bij NOAC zie [NOAC document Sneek](#) of www.noac.nu

	<ul style="list-style-type: none"> • Bij start VKA • Bij oudere/fragiele patiënten: start low en go slow!! • Bij 'gezonde' patiënten zie onderstaand schema: <table border="1" data-bbox="582 353 1396 808"> <thead> <tr> <th></th> <th colspan="2"><i>acenocoumarol 1 mg</i></th> <th colspan="2"><i>fenprocoumon 3 mg</i></th> </tr> <tr> <th></th> <th>< 70 jaar</th> <th>relatieve contra-indicatie of > 70 jaar</th> <th>< 70 jaar</th> <th>relatieve contra-indicatie of > 70 jaar</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>eerste dag</td> <td>6 mg (6 tabletten)</td> <td>4 mg (4 tabletten)</td> <td>12 mg (4 tabletten)</td> <td>6 mg (2 tabletten)</td> </tr> <tr> <td>tweede dag</td> <td>4 mg (4 tabletten)</td> <td>2 mg (2 tabletten)</td> <td>6 mg (2 tabletten)</td> <td>3 mg (1 tablet)</td> </tr> <tr> <td>derde dag</td> <td>2 mg (2 tabletten)</td> <td>1 mg (1 tablet)</td> <td>3 mg (1 tablet)</td> <td>1,5 mg (0,5 tablet)</td> </tr> </tbody> </table>		<i>acenocoumarol 1 mg</i>		<i>fenprocoumon 3 mg</i>			< 70 jaar	relatieve contra-indicatie of > 70 jaar	< 70 jaar	relatieve contra-indicatie of > 70 jaar	eerste dag	6 mg (6 tabletten)	4 mg (4 tabletten)	12 mg (4 tabletten)	6 mg (2 tabletten)	tweede dag	4 mg (4 tabletten)	2 mg (2 tabletten)	6 mg (2 tabletten)	3 mg (1 tablet)	derde dag	2 mg (2 tabletten)	1 mg (1 tablet)	3 mg (1 tablet)	1,5 mg (0,5 tablet)		
	<i>acenocoumarol 1 mg</i>		<i>fenprocoumon 3 mg</i>																									
	< 70 jaar	relatieve contra-indicatie of > 70 jaar	< 70 jaar	relatieve contra-indicatie of > 70 jaar																								
eerste dag	6 mg (6 tabletten)	4 mg (4 tabletten)	12 mg (4 tabletten)	6 mg (2 tabletten)																								
tweede dag	4 mg (4 tabletten)	2 mg (2 tabletten)	6 mg (2 tabletten)	3 mg (1 tablet)																								
derde dag	2 mg (2 tabletten)	1 mg (1 tablet)	3 mg (1 tablet)	1,5 mg (0,5 tablet)																								
CHA₂DS₂-VASc score	<table border="1" data-bbox="582 898 1396 1664"> <thead> <tr> <th><i>Letter</i></th> <th><i>Kenmerk</i></th> <th><i>Score</i></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>C</td> <td>Hartfalen: symptomen van hartfalen of geobjectiveerde verminderde linker ventrikel ejectionfractie (<i>Congestive heart failure</i>)</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>H</td> <td>Hypertensie: RR > 140/90 in rust tenminste tweemaal gemeten of gebruik antihypertensiva</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>A₂</td> <td>Leeftijd: 75 jaar of ouder (<i>Age</i>)</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>D</td> <td>Diabetes mellitus: nuchtere glucose > 7.0 mmol/l of behandeling met orale antidiabetica of insuline</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>S₂</td> <td>CVA/TIA/trombo-embolie (<i>Stroke</i>)</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>V</td> <td>Vaatlijden: in de voorgeschiedenis myocard infarct, perifere arterieel vaatlijden of sclerotische plaquevorming in aorta</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>A</td> <td>Leeftijd 65-74 jaar (<i>Age</i>)</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>Sc</td> <td>Vrouwelijk geslacht (<i>Sex category</i>)</td> <td>1</td> </tr> </tbody> </table>	<i>Letter</i>	<i>Kenmerk</i>	<i>Score</i>	C	Hartfalen: symptomen van hartfalen of geobjectiveerde verminderde linker ventrikel ejectionfractie (<i>Congestive heart failure</i>)	1	H	Hypertensie: RR > 140/90 in rust tenminste tweemaal gemeten of gebruik antihypertensiva	1	A ₂	Leeftijd: 75 jaar of ouder (<i>Age</i>)	2	D	Diabetes mellitus: nuchtere glucose > 7.0 mmol/l of behandeling met orale antidiabetica of insuline	1	S ₂	CVA/TIA/trombo-embolie (<i>Stroke</i>)	2	V	Vaatlijden: in de voorgeschiedenis myocard infarct, perifere arterieel vaatlijden of sclerotische plaquevorming in aorta	1	A	Leeftijd 65-74 jaar (<i>Age</i>)	1	Sc	Vrouwelijk geslacht (<i>Sex category</i>)	1
<i>Letter</i>	<i>Kenmerk</i>	<i>Score</i>																										
C	Hartfalen: symptomen van hartfalen of geobjectiveerde verminderde linker ventrikel ejectionfractie (<i>Congestive heart failure</i>)	1																										
H	Hypertensie: RR > 140/90 in rust tenminste tweemaal gemeten of gebruik antihypertensiva	1																										
A ₂	Leeftijd: 75 jaar of ouder (<i>Age</i>)	2																										
D	Diabetes mellitus: nuchtere glucose > 7.0 mmol/l of behandeling met orale antidiabetica of insuline	1																										
S ₂	CVA/TIA/trombo-embolie (<i>Stroke</i>)	2																										
V	Vaatlijden: in de voorgeschiedenis myocard infarct, perifere arterieel vaatlijden of sclerotische plaquevorming in aorta	1																										
A	Leeftijd 65-74 jaar (<i>Age</i>)	1																										
Sc	Vrouwelijk geslacht (<i>Sex category</i>)	1																										
Betekenis CHADS₂-VASc	<ul style="list-style-type: none"> • Een score van 0-1 betekent ongeveer 0,5-1% kans op een beroerte per jaar, dit is een ongeveer normaal risico. Hoe hoger de score, hoe hoger het risico op een beroerte (als er geen bloedverduunners worden gebruikt) • Bij een score van 1 kan antistolling overwogen worden, de voordelen (minder kans op trombose) wegen net wel op tegen de nadelen (meer kans op een bloeding) 																											

	<ul style="list-style-type: none"> • Bij een score van 6 is er bijna 10% kans op een beroerte per jaar • Vanaf 2 punten is antistolling geïndiceerd • De score voor vrouwelijk geslacht als enige risicofactor telt voor 0 punten
Tijdelijk onderbreken	<ul style="list-style-type: none"> • Bij een CHADS2-VASc < 7 is een tijdelijke onderbreking voor een chirurgische ingreep of tandheelkundige ingreep meestal geen probleem. Bridging met subcutane heparines is dan niet nodig (cave andere bijkomende problemen zoals een kunsthartklep of frequente trombotische problemen) • Acenocoumarol: meestal 3 dagen tevoren staken • Fenprocoumon meestal 5 dagen tevoren staken • NOAC 2 dagen tevoren staken tenzij verminderde nierfunctie, dan 3 dagen tevoren staken
Starten frequentiecontrole	<ul style="list-style-type: none"> • Controle binnen een week (in wachttijd 1^e consult cardioloog) • Controleer op tekenen van hartfalen, indien aanwezig dan overleg met cardioloog • Controleer hartfrequentie bij voorkeur middels auscultatie of ECG
Voorlichting	www.thuisarts.nl , www.hartstichting.nl , www.cardiologiesneek.nl/aandoeningen/hartritmestoornissen

CONTROLES IN DE 1^E LIJN

Eenmaal per jaar	<ul style="list-style-type: none"> • Anamnese: klinisch welbevinden, verschijnselen hartfalen? EHRA score • Besteed extra aandacht aan overgewicht en alcoholgebruik (≤ 1 consumptie per dag) en tekenen van slaap-apnoe omdat dat onafhankelijke risicofactoren zijn voor AF • Lichamelijk onderzoek: RR, hartfrequentie • Indien geen orale anticoagulantia: CHADS2-VASc gewijzigd? • Bij cardiovasculaire comorbiditeit: CVRM controles • Laboratoriumonderzoek: Bij digoxine: Kalium, eGFR. Bij NOAC: eGFR • Bij NOAC of VKA gebruik: adviseer patiënten bij iedere controle om contact op te nemen bij braken, diarree en/of intercurrente infecties; door een (tijdelijk) verminderde nierfunctie kan aanpassing van de dosering van orale anticoagulantia noodzakelijk zijn
-------------------------	---

VERWIJZING NAAR DE 2^E LIJN

Altijd, tenzij te fragiel (hierin wordt afgeweken van de tekst van de NHG standaard)	Aanwezigheid van onderliggend lijden is bepalend voor het beleid, dit betreft met name aanwezigheid van coronairlijden, klepvitium en hartfalen. Anamnese en lichamelijk onderzoek zijn onvoldoende betrouwbaar om hartfalen of klepvitium uit te sluiten
--	---

TERUGVERWIJZING NAAR DE 1^E LIJN

Na korte consultatie	In alle gevallen tenzij: <ul style="list-style-type: none">• Reden voor poging tot ritmecontrole• Cardiaal lijden waarvoor cardiologische controle noodzakelijk
Regulier	<ul style="list-style-type: none">• Bij 1 jaar klachtenvrij en geen anti-aritmische medicatie• Stabiël bij frequentiecontrole (freq < 110/min)
Na ablatie	<ul style="list-style-type: none">• Geen atriumfibrilleren een jaar na ablatie en cardiologische follow-up niet noodzakelijk
Communicatie naar patiënt	Patiënt krijgt een instructiebrief met duidelijke richtlijnen voor vervolgbeleid in de eerste lijn. Er is een instructiebrief voor patiënten met geaccepteerd atriumfibrilleren en een instructiebrief voor patiënten met paroxysmaal atriumfibrilleren

Formularium

Frequentiecontrole	<ol style="list-style-type: none">1. B-blokker, tenzij niet goed gereguleerd hartfalen, ernstig astma. Bijvoorbeeld: metoprolol ret. 50-200 mg/dg of bisoprolol 2,5-10 mg/dg2. Indien B-blokker gecontra-indiceerd vw bijvoorbeeld astma: Calciumantagonist (diltiazem, verapamil), niet bij hartfalen. Bijvoorbeeld: verapamil of diltiazem. Bij verapamil start 2-3x daags 40-80 mg, indien dit goed verdragen wordt: retard preparaat dagdosis 120-360 mg3. Bij tevens hartfalen: overweeg digoxine. Vooraf: kalium >3,5 mmol/L. Oplaad: 0,5-0,25-0,25 mg de eerste dag. Daarna 1x daags 0,0625-0,25 mg. Kies lage dosis bij lager gewicht, slechtere nierfunctie of hogere leeftijd
NOAC / VKA	Maak eigen keuze, zie keuzehulp NOAC

OVERLEG

Cardioloog: Spoed	Via dienstdoend cardioloog
Cardioloog: Geen spoed	Via e-mail: ecg@antonius-sneek.nl , telemc, Zorgdomein, ksyos.nl, gefaxt ECG met vraag en terugbelnummer
Huisarts	Overleglijn of spoedlijn praktijk